

УДК 332.14

К. Бліщук

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Проаналізовано інструменти державного впливу на регіональний економічний розвиток, досліджено причини низької ефективності їх впровадження та обґрунтовано напрями усунення негативних чинників для підвищення дієвості регіональної економічної політики.

Ключові слова: регіон, регіональний економічний розвиток, інструменти державного впливу, бюджетна політика, податкове регулювання, підприємництво, місцеві бюджети.

Ефективність державного управління залежить, насамперед, від того, наскільки розумно та виважено держава буде використовувати економічні, правові та адміністративні важелі у процесі реалізації економічної політики як на державному, так і на регіональному рівнях.

Регіон як багатовимірна система об'єктів управління є цілісною соціально-економічною структурою, яка для свого забезпечення потребує внутрішньої рівноваги та регулюючого впливу державних органів влади.

Основними вимогами комплексного розвитку територіальних систем є: взаємозв'язок і взаємозалежність елементів та функціональних підсистем комплексу; пропорційність виробництва, ресурсів, ринкової інфраструктури і споживання; збалансованість об'ємів випуску продукції та споживання матеріальних, природних, трудових і фінансових ресурсів.

Реаліями часу є нові принципи державної бюджетної політики та податкового регулювання, що передбачають економічну самостійність бюджетів усіх рівнів, їх реальне формування на стабільній нормативній базі; необхідність узгодження самостійних бюджетів із фінансуванням державного бюджету; раціональне поєднання інтересів доходної частини бюджету та стимулювання роботи підприємств на основі нового податкового законодавства.

Основними питаннями сьогодення є подолання наслідків економічної кризи, пошук оптимального співвідношення ринкових та державних важелів у вирішенні регіональних проблем, ресурсне забезпечення регіонального розвитку.

Питанням визначення засад державного управління на регіональному рівні, методів втручання у різні сфери життя регіону присвячено праці Г. Атаманчука, З. Варналія, О. Крайник, І. Луніної, Н. Нижник, А. Топчієва, О. Шаблія та інших, низку досліджень щодо державної підтримки проблемних регіонів висвітлено у наукових працях Л. Задувайло, В. Швець, О. Шевченко та інших. Проте питання вибору інструментів державного впливу на економічний розвиток залишається актуальним і на сьогодні, а отже, зберігається науковий інтерес до цієї проблеми, що вимагає подальших досліджень.

Метою дослідження є на основі аналізу існуючих інструментів державного впливу на регіональний економічний розвиток виявити причини низької ефективності їх впровадження та обґрунтувати напрями усунення негативних чинників для підвищення дієвості регіональної економічної політики.

На сьогодні не припиняються дискусії щодо правильності обраних напрямів економічної політики в Україні. Формування ринку та ринкової інфраструктури, нових механізмів встановлення господарських зв'язків, розвитку підприємництва, зростання конкуренції вимагають регулювання на всіх рівнях господарювання: державному, регіональному, місцевому, галузевому, а також підприємства.

Вибір інструментів державного впливу залежить від різних як внутрішніх так і зовнішніх чинників, зокрема:

- Державної стратегії економічного і соціального розвитку;
- специфіки та статусу регіонів;
- рівня децентралізації влади та автономії місцевої влади;
- політичної ситуації у державі (чи політичні рішення мають адміністративну здійсненість).

Таких інструментів є чимало. У цьому дослідженні основна увага приділена таким ключовим інструментам впливу, як розвиток підприємництва, податкове регулювання, міжбюджетні відносини та місцеві бюджети.

Економічне реформування потребує здійснення ефективної та гнучкої регіональної політики. Та найбільшим недоліком при розробці основ регіональної політики є недостатнє використання системного підходу, оскільки, з одного боку, регіональна політика – це практична діяльність держави в усіх регіонах країни, а з іншого – соціально-економічна політика, що здійснюється на базі загальнодержавного законодавства самими регіонами для досягнення тих чи інших завдань. Головним інструментом регіональної політики є держава, яка може прямо та опосередковано впливати на масштаби інвестиційної політики, оперативно та ефективно реагувати на ринкові коливання цін, підтримувати мале та середнє підприємство як основу для формування середнього класу, вести ефективну політику бюджетного вирівнювання територій, створення та удосконалення інфраструктури регіонів тощо.

Інтереси держави щодо регіонів відображаються у завданнях державної регіональної політики:

- цілісного розвитку усіх територій;
- відносного вирівнювання умов соціально-економічного розвитку регіонів;
- пріоритетного розвитку регіонів, які мають стратегічне значення для держави;
- максимального використання природних особливостей регіонів;
- комплексного екологічного захисту регіонів;
- налагодження міжрегіональних економічних зв'язків.

Інтереси регіонів дещо інші. Самодостатні регіони вимагають самостійності у використанні все більшої частки місцевих доходів, менш благополучні мають на меті домогтися розширення своїх прав та можливостей в отриманні додаткових державних ресурсів. Тобто, одні території зорієнтовані на розвиток за рахунок власних ресурсів, інші прагнуть державної підтримки [1].

На сьогодні для України залишається актуальною проблема регіоналізації економіки. Чим краще діє система управління та господарювання в регіоні, чим повніше використовується його потенціал, природнокліматичні умови для ефективного розвитку товаровиробників та ринків, чим повнішими та щільнішими стають міжрегіональні ринкові зв'язки, тим економічно і соціально міцнішою стає держава.

Основою економічної політики держави об'єктивно є план дій, послідовність певних заходів. Фактично програма реформ і є цим планом дій виходу із кризи. Економічна практика доводить, що не можна обмежуватися лише планом, який не містить заходів і важелів впливу з метою зміни ситуації. Метою державного програмування є досягнення прийнятного для держави варіанту розвитку.

Основними проблемами економічної та соціальної сфер є дефіцит бюджету, недостатність банківських ресурсів, борги держави та населення, структурні диспропорції в економіці, старіння населення, неефективна система пільг, низька якість послуг, несприятливе бізнес-середовище, низька конкурентоспроможність економіки тощо [2]. Саме для подолання цих проблемних питань головним пріоритетом влади є оздоровлення державних фінансів. Важливим моментом є те, що державне регулювання ринкової економіки необхідне для узгодження інтересів суспільства та окремих індивідів, які не завжди співпадають.

Доцільно зауважити, що необхідність і межі використання форм державного регулювання в господарській практиці визначаються концепцією державного втручання в економіку, конкретними умовами та завданнями соціально-економічного розвитку країни. Розумне поєднання цих форм, уникнення крайнощів, перегинів у застосуванні тих чи інших важелів впливу, прийняття збалансованої політики регулювання має сприяти стабілізаційним процесам в економіці України. Держава повинна бути послідовною у своїх діях.

В Україні сформувалося ставлення до державних програм як до певної фінансової підтримки окремих галузей чи регіонів, що, своєю чергою, зумовило жорстку конкуренцію за бюджетні кошти. В умовах нераціонального регулювання міжбюджетних відносин державні цільові програми часто стають для місцевих органів влади досить привабливим засобом залучення державних ресурсів на регіональні потреби. Це, зокрема, стосується програм житлово-комунальної сфери та більшості програм із відродження історичної спадщини. Водночас, зважаючи на постійну нестачу місцевих фінансів та високу централізацію бюджетних коштів, такий спосіб залучення державних фінансів на регіональному рівні не можна повністю відкидати.

Оптимальним шляхом розвитку для територій є його орієнтація на використання внутрішнього потенціалу: традиційної структури місцевої економіки та бізнесу, специфіки ведення підприємництва та встановлення інституційних зв'язків між владою, підприємницькими структурами та громадськістю [3].

Місцева влада для виконання завдань поставлених цілей змушена постійно залучати ресурси недержавного сектору: підприємницьких структур, громадських організацій, населення, а тому є зацікавленою у розвитку підприємництва як основи ресурсної бази регіонів.

Підприємництво виконує особливу функцію в економіці країни, сутність якої зводиться до оновлення економічної системи загалом, створення інноваційного середовища, і стає тією силою, що прискорює рух до ефективності, раціоналізації, бережливості та постійного оновлення економічних процесів.

Розвиток підприємництва на сьогодні створює широкі можливості більш повного використання знань, вмінь, навиків населення для підвищення його благоустрою та усунення дисбалансу попиту та пропозиції товарів та послуг. Переваги невеликих підприємств є у їхній гнучкості, здатності швидко реагувати на потреби ринку, швидко оновлювати продукцію. Малі та середні підприємства

утворюють особливий механізм саморегулювання економіки. Вони здатні збільшувати зайнятість, створюючи додаткові місця.

У 2008 р. малі підприємства виробили майже 16,1% від усієї реалізованої української продукції, у 2007 р. – 18,1%. У 2009 р. призупинилося відкриття нових малих підприємств та приватного підприємництва. У регіонах свою діяльність припинило на 10 – 25% більше підприємців, ніж у 2008 р. За оцінками експертів на кінець 2009 р. кількість малих підприємств становила приблизно 2,6 млн.

Відтік з малого бізнесу зумовлений кількома факторами. Зокрема, частина підприємств, які де-факто не працювали (підприємці лише сплачували єдиний податок), були ліквідованими офіційно. Друга частина – це ті, хто не зміг подолати зниження попиту, здорожчення імпортного товару, виконання кредитних зобов'язань, а тому припинили свою діяльність. Основними прорахунками менеджменту таких підприємств були відсутність планування діяльності та розвитку.

До кризи 57% малих підприємств працювало у семи регіонах, при цьому 20% припадало на Київ. Тепер є відчутною міграція малого та середнього бізнесу з великих міст у провінцію. Це пояснюється нижчими орендними ставками, менш жорсткою конкуренцією, ненасиченістю окремих ринків [4].

Нерозвиненість сектора фінансових послуг, низький рівень розвитку господарської інфраструктури (зокрема, засобів комунікації тощо), а також низький споживчий попит становлять значний бар'єр для розвитку малих підприємств. Великою проблемою є залучення фінансування, оскільки такі підприємства звичайно мають недостатньо власного капіталу, неспроможні випускати облігації і мають труднощі із забезпеченням застави для банківських кредитів. І хоча така ситуація характерна для малого та середнього підприємництва всіх країн, становище в Україні є особливо гострим, тому що ринки капіталів загалом недостатньо розвинуті, а спеціальна політика мікрофінансування потребує удосконалення.

Водночас існують також проблеми із економічним середовищем, у якому працює підприємництво в Україні, а саме з “якістю управління”. До неї належать, наприклад, гарантування безпеки прав власності, формальна система забезпечення виконання договорів, рівень корупції, наявність неконкурентної практики і поведінки, адміністративні та законодавчі бар'єри у господарській діяльності, величина податкового тягаря, а також прозорість, однозначність і стабільність регулятивних актів. Серед перелічених проблем першочерговою є проблема оподаткування. Нестабільність податкового законодавства і велика кількість податків становлять значніший тягар, ніж сам рівень податкових ставок.

Також малий і середній бізнес не має широкого доступу до банківського фінансування через високі вимоги банків до кредитування. Відсутність майнової застави, кредитної історії, гарантій, яких вимагають банки, розміри існуючих кредитних відсоткових ставок – це ті головні бар'єри, які перешкоджають отриманню фінансових ресурсів, насамперед підприємцям-початківцям. Одним із першочергових завдань є спрощення доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до фінансових ресурсів.

Зокрема, державна підтримка підприємництва може передбачати забезпечення доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до недорогих бюджетних фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів за пріоритетними напрямками, передбаченими Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 р.

У Програмі економічних реформ України на 2010 – 2014 рр. (далі – Програма) визначено основну проблему: потенціал підприємництва не може реалізуватися повною мірою в Україні через незадовільний бізнес-клімат. За результатами міжнародних досліджень Всесвітнього банку “Ведення бізнесу – 2010” і “Рейтинг глобальної конкурентоспроможності” Всесвітнього економічного форуму за простотою ведення бізнесу Україна посідає 142 місце зі 183 країн світу, а за показником ефективності податкової системи країна знаходиться в самому кінці списку – на 181-му місці [5].

Метою реформи проголошено поліпшення бізнес-клімату й створення сприятливих умов для надходження інвестицій і забезпечення прискореного економічного зростання у сфері підприємництва та регуляторної політики.

Ця реформа передбачає спрощення процедур одержання дозвільних документів, скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів, максимального делегування повноважень з видачі документів дозвільного змісту з центрального й обласного рівнів на місцевий рівень. Щодо започаткування бізнесу та виходу з нього також передбачено спрощення цих процедур, що є позитивним чинником, оскільки частина підприємницьких структур все ще залишаються віртуальними. Також передбачається скоротити строки процедури банкрутства, забезпечити паритетність захисту інтересів боржників і кредиторів, запровадити дієвий механізм відновлення платоспроможності боржника та запобігання майновим маніпуляціям.

У сфері залучення інвестицій і розвитку підприємництва серед основних завдань визначено:

- розширення й підтримку діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, технопарків та інших об’єктів інфраструктури підтримки підприємництва;
- створення на окремих територіях спеціальних режимів залучення інвестицій: створення на місцях “єдиного інвестиційного вікна”, стимулювання створення територій компактного розміщення бізнесу – кластерів з розвинутою інфраструктурою й заздалегідь підготовленими пакетами дозволів для початку діяльності [6].

Вирішення цих завдань покращить економічне становище середнього підприємництва, яке в післякризовий період шукає альтернативні перспективи діяльності та розвитку. З метою підтримки підприємництва влада може зменшити бюрократичне та регуляторне навантаження на нього. Держава повинна створювати можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, сприяти формуванню механізмів щодо ефективного використання накопичених ними коштів у інноваційно-інвестиційних процесах [7]. Так, у Програмі передбачено запровадити податкові канікули для малого бізнесу до кінця 2012 р. Звичайно, цей крок значно покращить фінансові позиції підприємництва, підвищить ефективність його діяльності. Водночас задекларовано скорочення сфери застосування спрощеної системи оподаткування для суб’єктів малого підприємництва, що може негативно вплинути на їхню подальшу діяльність.

Зокрема, з метою забезпечення справедливості оподаткування передбачається скоротити податкові пільги через: перегляд критеріїв застосування спрощеної системи оподаткування, виключення зі спрощеної системи оподаткування тих видів діяльності, що є високорентабельними або доходи від яких є переважно пасивними, виключення з переліку обов’язкових платежів, що замінюються єдиним податком,

плати (податку) на землю, збору за спеціальне використання ресурсів і внесків до Пенсійного фонду України, подальше зменшення кількості малоефективних податків і зборів тощо [8].

Ці та інші заходи щодо малого підприємництва можуть призвести до ще більшої тінізації доходів. Влада повинна провадити виважену податкову політику щодо малого та середнього бізнесу, адже стабільно поповнювати бюджет здатний лише ефективно господарюючий виробник. Середній та малий бізнес має великий потенціал для створення нових робочих місць, наповнення товарних ринків, посилення інноваційних процесів, є основою формування середнього класу. Малий бізнес оперативніше освоює новітні технології виробництва, є стимулятором упровадження науково-технічного прогресу, з'являються досвідчені управлінці [9].

Ще одним ключовим інструментом впливу на вирішення проблем регіонів є місцеві бюджети та міжбюджетні відносини.

Важливим питанням регіональної економічної політики у країнах із трансфертним фінансуванням територій є підвищення ефективності бюджетного перерозподілу, а також зниження фінансової залежності місцевих органів влади від "центру", посилення їх податкової автономії.

На сьогодні основними проблемами у сфері міжбюджетних відносин є: низька якість послуг, що надаються на місцях; видатки більшості сільських бюджетів на виплату заробітної плати й нарахування на неї становлять понад 90%; зношеність інфраструктури. Комунальна інфраструктура зношена більше ніж на 60%. За розрахунками Всесвітнього Банку протягом наступних 10 років місцева інфраструктура вимагатиме інвестицій на 29 млрд дол. США [10].

У Програмі проаналізовано причини існування цих проблем. Зокрема, це:

- низька фінансова незалежність. Саме брак ресурсів на делеговані повноваження знижує відповідальність місцевої влади за якість надаваних послуг;
- обмеженість у доступі до запозичень, що унеможливорює для більшості місцевих бюджетів використання запозичень для інвестицій на місцях;
- брак контролю за витратою коштів на місцях. На місцевому рівні де-факто відсутній зовнішній аудит, а внутрішній проводиться з недостатньою комплексністю й системністю.

Для вирішення цих проблем пропонується вирішення таких завдань:

- підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень;
- підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів;
- упорядкування відносин місцевих бюджетів із центром (оптимізація розподілу видаткових повноважень, удосконалення порядку розподілу трансфертів);
- збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів.

Для реалізації цих завдань необхідно внести відповідні зміни у Бюджетний кодекс та інші законодавчі акти, прийняти Податковий кодекс тощо. Основною проблемою є те, що задекларовані кроки реформування вимагають системного аналізу, наукового обґрунтування та якісних проектних розробок для того, щоб уникнути чергових помилок при прийнятті відповідних рішень та їх реалізації. Необхідно перейти від практики приймати недопрацьовані законопроекти, а потім вносити зміни. Це створює непорозуміння як у владі, так і в економіці.

Дієва бюджетна політика на рівні регіону – це ефективна регіональна податкова політика.

Регіональні органи місцевого самоврядування України на сьогодні не наділені правом надання податкових пільг, правом повного звільнення від оподаткування тих підприємств, які на відчувають фінансові труднощі, але виготовляють конкурентоспроможну продукцію, а також правом надання пільгових модифікацій малому та середньому бізнесу.

Не виправдовує себе і повинна бути змінена існуюча на сьогодні система місцевих податків і зборів. Такий висновок обґрунтовується як питомою вагою таких податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, обмеженим переліком об'єктів оподаткування, неприйнятністю більшої частини з переліку місцевих податків і зборів для всіх територіальних громад.

До шляхів підвищення ефективності фінансової політики регіональних органів влади і місцевого самоврядування належить надання обласним радам повноважень податкового регулювання економічного розвитку території, що сприятиме реалізації принципу фінансової самостійності місцевого самоврядування в Україні.

Основними шляхами підвищення ефективності бюджетного регулювання на рівні регіону на сьогодні і на перспективу є:

- відхід від “вузького” трактування принципу самостійності бюджетів, установлення власних доходів обласних бюджетів;

- програмно-цільовий підхід до планування видатків обласного бюджету, визначення пріоритетів розвитку кожної галузі, що утримується з обласного бюджету.

У Програмі присутні наукові ідеї розробки вітчизняних вчених останніх років щодо підвищення доходів місцевих бюджетів та ефективності витрат коштів на місцях. Зокрема, це:

- перерозподіл доходів між державним і місцевими бюджетами, а саме передання на місцевий рівень таких додаткових доходів, як плата за ліцензії й сертифікати, державну реєстрацію, плата за використання природних ресурсів;

- збільшення доходів, що не враховуються при розрахунках міжбюджетних трансфертів, шляхом включення до їх списку: плати за землю в повному обсязі, адміністративних штрафів, плати за торговий патент на проведення деяких видів підприємницької діяльності;

- впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні (інвентаризація державних цільових програм, що виконуються за рахунок місцевих бюджетів, і приведення їх у відповідність до наявних ресурсів);

- віднесення до делегованих видатків місцевих бюджетів видатків, розподіл яких не надає можливості фінансувати повноваження у потрібному обсязі;

- впровадження середньострокового планування (закріплення в законодавстві норм, що визначають процедуру середньострокового планування, запровадження програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу);

- спрощення доступу місцевих бюджетів до кредитних ресурсів (удосконалення законодавчої бази, що регулює питання залучення коштів місцевими органами влади);

- зарахування до місцевого бюджету розвитку частини податку на прибуток підприємств (крім комунальних та державних підприємств) і частини податку з доходів фізичних осіб;

– збільшення власних доходів місцевих бюджетів шляхом реформування місцевих податків і зборів (скасування податків із низьким потенціалом, зміна правил адміністрування), запровадження податку на майно [11].

Важливо, щоб ці задекларовані заходи були впровадженими у практику. Необхідно розширювати автономію та самостійність місцевих бюджетів, а збільшення їхньої дохідної частини стане головним у мотивації щодо підвищення ефективності розвитку регіонів.

На сучасному етапі в Україні впроваджується місцевий податок на нерухомість. Як свідчить світовий досвід, цей податок найбільш розповсюджений. Так, із 29 країн Європи (за даними Європейського комітету з місцевої та регіональної влади) у 23 є місцевий податок на нерухомість, і лише у 7 із них ставка цього податку визначається органами місцевої влади, а не державою [12].

Податок на нерухомість має переваги порівняно з іншими податками. Він має стабільну і передбачувану податкову базу, є активним інструментом місцевої фінансової політики. Прихильники цієї ідеї вважають, що податок на нерухоме майно має значний потенціал, а тому стане основним гарантованим джерелом надходжень.

Водночас податок на нерухомість має і недоліки. Опоненти стверджують, що запровадження цього податку може призвести до пригнічення економічної діяльності. Такий податок важко і дорого адмініструвати. В Україні більшість населення виступає проти введення податку на нерухомість (чи майно) насамперед тому, що це “фінансово відчутний” податок.

Світовий досвід засвідчує, що політична вартість використання податку на нерухомість є дуже високою, а також постійно виникають дві проблеми. По-перше, важко підвищувати такі податки та утримувати їхню базу на сучасному рівні. По-друге, від цих податків не можна очікувати достатньо еластичного фінансування таких статей, як охорона здоров'я та освіта. Однак уніфікований податок на нерухомість із низькою ставкою відіграє важливу роль у фінансуванні органів місцевого самоврядування [13].

У питанні встановлення місцевих податків майже всюди діє принцип: органи самоврядування користуються правом податкової ініціативи в межах, встановлених національним законодавством. Хоча наявність власних джерел фінансових надходжень у місцевого самоврядування закріплено не тільки в чинному законодавстві, але в деяких країнах – і в конституціях. У більшості розвинутих країн податковою ініціативою в межах своїх конституційних повноважень володіють органи державної влади суб'єктів федерації. Зазвичай національне законодавство регламентує, які місцеві податки можуть стягуватися, як їх розраховувати і стягувати, залишаючи на розсуд місцевої влади лише визначення ставок податків. Проте чимало органів місцевої влади обмежені у виборі ставок податку, навіть якщо вони самостійно здійснюють розрахунки і стягнення місцевих податків. Існує тенденція з боку центрального уряду щодо встановлення обмежень на вибір ставок місцевих податків, а також визначення переліку пільг.

На сьогодні уряд ставить перед собою завдання реформувати податкову систему для зниження фінансового навантаження на економіку, підвищення конкурентноздатності, покращення умов здійснення підприємницької діяльності, залучення нових інвестицій, адаптації українського законодавства відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Для забезпечення ефективної податкової політики на рівні регіону необхідно:

- здійснити міжвидовий перерозподіл податків, зборів і обов'язкових платежів між загальнодержавними та місцевими не за ознакою обсягу надходжень до бюджету від їх запровадження, а залежно від об'єкту оподаткування;

- установити закріплення місцевих податків і зборів за відповідними місцевими бюджетами, максимально обмеживши справляння таких податків до кількох бюджетів;

- визнати обласні органи влади та самоврядування суб'єктами регіональної податкової політики, надавши їм право використовувати інструменти податкового регулювання;

- балансування доходів і видатків місцевих бюджетів здійснювати з урахуванням наданих пільг з обов'язкових місцевих податків і зборів.

Реформування податкової системи повинне передбачати створення гнучких інструментів оподаткування, за допомогою яких можна ефективно та адекватно реагувати на відповідну економічну ситуацію, оптимально реалізовувати фіскальну та регулюючі функції податків.

Комплексне використання інструментів державного впливу на економічний розвиток регіонів дасть змогу розвинути внутрішній потенціал територій, мобілізувати власні ресурси, вдосконалити інфраструктуру, підвищити роль територіальних громад щодо вирішення завдань регіонального розвитку.

Висновки

Основним завданням для України є необхідність розробки та впровадження жорсткої економічної політики, ефективність якої залежить від правильного вибору напрямків та засобів державного регулювання.

Серед форм державного регулювання темпів і пропорцій розвитку регіонів доцільно активніше використовувати такі економічні важелі, як цільові державні інвестиції, створення фондів розвитку регіонів, відповідна податкова та кредитна політика, бюджетне регулювання, спрямоване на оптимальний перерозподіл між державним та місцевими бюджетами.

Незважаючи на регіональні особливості та відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, держава повинна забезпечувати міжрегіональну єдність відтворювальних макроекономічних процесів, а також створити економічні інтереси в активній соціально-економічній діяльності регіонів, намагаючись забезпечити стратегічну мету розвитку, структурного і якісного оновлення господарства.

Для впровадження такої моделі міжрегіонального розвитку необхідно поєднати розвиток інтеграційних процесів між регіонами України (зв'язки по горизонталі) внаслідок поглиблення і розвитку спеціалізації, кооперування регіонів та кроків з упорядкування, систематизації та поглиблення вертикальних зв'язків держави та регіонів на основі вдосконалення інвестиційної, науково-технічної, бюджетної, податкової, фінансової та зовнішньоекономічної політики.

Одним із найважливіших напрямів розробки та реалізації регіональної економічної політики є визначення перспектив розвитку кожного регіону, його цільової функції із загальнодержавних позицій.

Орієнтація на більшу бюджетну самостійність регіонів для вирішення внутрішніх проблем територій вимагає створення ефективних бюджетно-податкових інструментів. Державна підтримка регіонам повинна здійснюватися на основі оптимального поєднання національних та регіональних інтересів.

Реалізація реформ у сферах підприємництва, міжбюджетних відносин, податкової системи становить нові завдання щодо підвищення ефективності застосування різноманітних інструментів регіонального розвитку та державного впливу у цій сфері.

Література

1. Безверхнюк Т. М. “Ресурсна залежність” регіональної влади: аналіз причин виникнення проблеми / Т. М. Безверхнюк // Економіка та держава [Текст]. — 2007. — № 12. — С. 60—62.
2. Державна Програма економічного та соціального розвитку України на 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://gska2/rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=37456.
3. Панова В. Поєднання загальноєвропейського, національного і регіонального в політиці регіонального розвитку держав-членів ЄС. Досвід для України / В. Панова // Схід [Електронний ресурс]. — № 1 (92). — Режим доступу : <http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index/php/>.
4. Раппопорт В. Програма уряду 2010. Обіцянки замість реформ [Електронний ресурс] / В. Раппопорт. — Режим доступу : <http://liberal.in.ua/node/414>.
5. Програма економічних реформ України на 2010 – 2014 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
6. Там само.
7. Кондрашов О. М. Реформування регіональної економічної політики: завдання та напрями підвищення її дієвості / О. М. Кондрашов // Економіка та держава [Текст]. — 2007. — № 7. — С. 74—76.
8. Програма економічних реформ України на 2010 – 2014 рр. ...
9. Села, селища, малі міста: стан та перспективи розвитку : матер. кругл. столу “Соціально-економічне становище сіл, селищ, міст: проблеми та перспективи” // Аспекти самоврядування [Текст]. — 2003. — № 4(20). — С. 2—9.
10. Програма економічних реформ України на 2010 – 2014 рр. ...
11. Там само.
12. Налоговые системы зарубежных стран [Текст]. — М. : Закон и право ; ЮНИТИ, 2000. — С. 21, 22; 46, 47.
13. Гушта О. В. Шляхи зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування / О. В. Гушта // Фінанси України [Текст]. — 2000. — № 2. — С. 69—73.
14. Там само.

К. Blishchuk

TOOLS OF STATE INFLUENCE ON REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

The tools of state influence on regional development are analyzed, the reasons of low efficiency of their implementation are researched and the elimination ways of the negative factors for enhancing the effectiveness of regional economic policy are grounded.

Key words: region, regional economic development, tools of state influence, budgetary policy, tax regulation, entrepreneurship, local budgets.